

Kansallinen kilpailukyky: näkökulmia Suomen kansallisen liiketoimintajärjestelmän uudistamiseen

Kari Lilja
23.5.2016

LJK:n Kesäseminaari

Esityksen juoni

- Systemisten näkökulmien synty kansallisen kilpailukyvyn analysointiin
- Kansallisten liiketoimintajärjestelmien tutkimusohjelman synty: onnekas kohtaaminen vuonna 1989
- Vaihe 2: Yritysten kansainvälistyminen, monikansallisten yritysten dominoivuus ja ylikansallinen regulaatio
- Vaihe 3: Toimijalähtöinen institutionalismi globaalisti verkottuneessa maailmassa
- Näkökulmia kansallisen liiketoimintajärjestelmän uudistamiseen

Systemisten näkökulmien synty kansallisen kilpailukyvyn analysointiin

- Japanilaisten yritysten nousu globaaleiksi toimijoiksi
- Regulaatiokoulukunnan, kansallisten innovaatiojärjestelmien ja liiketoimintajärjestelmien tutkimusohjelmien syntyminen
- Poliittisen taloustieteen paluu yhteiskuntatieteisiin



Kansallisten liiketoimintajärjestelmien vertailevan tutkimusohjelman synty

- Onnekas kohtaaminen Berliinissä, heinäkuussa 1989 European Group for Organizational Studies (EGOS)
- Richard Whitley: East Asian Business Systems – tutkimuksen havaintojen testaus Suomi-vertailun kautta
- Työpajakutsu Helsinkiin 1990 ja sitten Wieniin 1991
- Toimitettu kirja: European Business Systems (1992)



Hahmotelma Suomen kansallisesta liiketoimintajärjestelmästä 1989

- Metsäsektori ja valtio-omisteiset yritykset talouden ytimessä
- Pankkiryhmät investointivetoisen kasvun kannustajana
- Hyvinvointivaltion rakentaminen tulopoliittisen neuvottelujärjestelmän kautta
- Devalvaatiot metsäteollisuusyritysten yli-investointien riskinjakomekanismina ja viennin tukena

Suomi koordinoituna ja korporatistisena markkinataloutena



Vaihe 2: Monikansallisten yritysten dominoivuus ja ylikansallinen regulaatio

- Kansallisen kilpailukyvyn rajallisuus monikansallisten yritysten hyödyntäessä vaihtelevia institutionaalisia etuja toimintojen ja tytäryhtiöiden asemamaita valittaessa
- Ylikansallisten episteemisten yhteisöjen kasvava rooli tieteellisten läpimurtojen sekä uusien standardien ja toimintatapojen määrittäjänä ja levittäjänä: esimerkkinä digitaalinen vallankumous 1990-luvulta lähtien
- Ylikansallisen regulaation kokeilevuus ja ennustamattomuus



Suomalaisten monialaisten yritysten valinnat ja valtiosektorin tuki

- Keskittyminen valitun pääliiketoiminta-alueen kansainvälistämiseen orgaanisen kasvun ja yritysostojen kautta sekä ”rönsyjen poismyynti”
- Merkittävä lisäys tutkimusmenojen rahoittamiseen valtion budjetin kautta lamatilanteesta huolimatta



Vaihe 3: Toimijälähtöinen institutionalismi globaalisti verkottuneessa maailmassa

- Liiketoimintayksiköt ja kasvuyritykset etsivät asiakasrajapinnoissa ja arvoverkoissa jatkuvasti uusia rooleja kokeilujen kautta ja uutta identiteettiä kumuloituvan oppimisen kautta
- Instituutiot muuntuvat hajautuneiksi toimijoiksi jotka räätälöivät toimintatapansa uudistuvien ekosysteemien tarpeisiin ja testaavat osaamistaan globaalien episteemisten yhteisöjen partnerina



UPM:n Biofore-identiteetti: GrowDex -tuotemerkki esimerkkinä

- HY:n Suomen molekyyliäätieteen instituutti ja UPM Biokemikaalit ovat aloittaneet tutkimusyhteistyön: miten uusi selluloosapohjainen geelimäinen materiaali soveltuu syöpätutkimukseen?
- Selluloosa-pohjainen hydrogeeli on biologisesti yhteensopiva ihmisen kudosten ja solujen kanssa.
- Syöpäsoluja kasvatetaan kolmiulotteisella kasvualustalla UPM:n uuden biomateriaalin avulla. Hankkeessa tutkitaan näin kasvatettujen syöpäsolujen lääkeainevastetta.
- Tutkimushanke yhdistää mielenkiintoisella tavalla kaksi kasvualaa: bionalouden ja yksilöllisen lääketieteen.



VTT:n liiketoiminta-alueet, tehtäväkohtaiset yritykset ja muuntuminen VTT Oy:ksi 2015

- Monitieteelliset osaamiskeskittymät
- Kytännät globaaleihin tietämyksen keskittymiin
- Kattavuus perustutkimuksesta kaupallistamiseen
- Tehtäväkohtaiset palveluyritykset:
 - Expert Services: asiantuntijapalveluja, testausta, sertifiointia,
 - Memsfab: mikro ja nanoelektroniikka sopimusvalmistus
 - Ventures: investointeja 35 spin-off yritykseen,
 - International: Etelä-Korea, Brasilia



CLIC Innovation Oy:n synty

- FIBIC:in ja CLEEN:in fuusio 2015
 - Käynnissä olevat tutkimusohjelmat siirtyvät uuteen yritykseen
 - CLIC:in omistajina 30 yritystä ja 17 yliopistoa ja tutkimuslaitosta
 - Irrottautuminen klusteriperusteisesta toimintatavasta
 - Potentiaalisten asiakasrajapintojen ja osallistujamäärien moninkertaistuminen
 - Tavoitteena vaikuttavuus globaalilla tasolla
-



CLICin tutkimusohjelman sisällön kehittämisprosessi

- Käynnistysvaihe: Kick-off, hankkeesta kiinnostuneiden yritysten näkökulmien esittelyt, keskeisten teema-alueiden tunnistaminen ja yritysten valikointi jatkoon
 - Tutkimusohjelman sisällönkehittämisen työpajat
 - Tutkimusprojektien määrittely ja projektikohtaiset yrityssitoumukset
 - Projektikohtaisten konsortioiden työpajat
 - Lopullinen päätös tutkimusohjelman sisällöstä ja toimintatavoista koskien tutkimustulosten jakamista (avoin tutkimus ja yritysکوhtainen tutkimus)
-



Lähtökohtia kansallisen liiketoimintajärjestelmän uudistamiseen

- Klusteri- ja veturiyrittäjälähtöisestä toimintatavasta on laaja-alaisesti siirrytty hajautetumpaan ekosysteemilähtöisten innovaatioprosessien käynnistämiseen ja tukemiseen.
 - Yliopistojen sisällä ja tutkimuslaitosten kanssa on ryhdytty rakentamaan monitieteellisiä osaamiskeskittymiä
 - Innovaatiojärjestelmän julkisten toimijoiden rooleja, identiteettejä ja verkostoitumista on monipuolistettu samalla kun ne ovat kytkeytymässä osaksi globaaleja tietämysverkostoja (esim. Team Finland)
 - Uskallus lähteä avoimeen innovaatioprosessiin tavoittelemaan radikaalia innovaatiota on kasvanut (Slush)
-



Pienimuotoisia vinkkejä

- Start-up'eille & nopeaa kasvua tavoitteleville yrityksille olisi tarpeen kehittää uudenlaisia hautomoja ja kiihdyttämöjä: vertaistukea ja räätälöityjä tietämyspalveluja
 - Kohdennettua osaamista liikkeenjohdon konsultoinnin avulla - www.yrityssuomi.fi/asiantuntija (TEM)
 - Uusien konsulttisukupolvien koulutus: rahoitus Professor of Practice in Management Consulting –nimitykselle
-



Selkeä kansallinen missio uusien toimialojen rakentamisessa linkitettyinä EU:n linjauksiin

- Uudet toimialat globaalien yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuna
- Miten suomalaislähtöiset radikaaleja innovaatioita tavoittelevat ekosysteemit voivat olla maailmanlaajuisesti eturintamassa?
- Julkisen sektori suunnannäyttäjäksi riskinottojen kautta